БИБЛИО-ТЕКА

. წელ. პირველი | კვირა, 6 აგვისტო 1908 წ. | № 16

გამოდის [illegible] კვირას
ღირს 3 მ. წ. [illegible] № 10 კაპ.

რედაქცია „ჯვარი ვაზისა“
კათოლიკის ქუჩა № 1

შინაარსი

თბილისი 6 აგვისტოს. — ქართველ კათოლიკეთა ყრილობა ქ. თბილისში. — სომეხ კათოლიკეთა არხიეპისკოპოსი [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible] — სომეხ კათოლიკეთა წერილი [illegible] — ქართველ კათოლიკენი გურია სამეგრელოში.

თბილისი, 6 აგვისტო.

ქართველ-კათოლიკეთა ცხოვრებაში უნდა აღინიშნოს ერთი შემთხვევა, რომელიც ჯერ-ჯერობით ბუნდოვანად იმყოფება და მისი კონტურები დიდის ნისლ-ღრუბლით არის მოცული.

გაზეთებმა კიდეც გამოაქვეყნეს სომეხ-კათოლიკეთათვის დანიშნული არხიეპისკოპოსი პარო-ტელი ამიერ კავკასიის სასულიერო საქმეების გამგეობის თავმჯდომარე და დანიშნული ტირასპოლის ეპისკოპოზი.

ამასთანავე გაზეთი [illegible] აღნიშნავს დიდი შრომა სჭირია, რომ რომელიმე საშუალებით გაუქმებინა ეს პირი, რომელიც რომის განკარგულებით ტირასპოლის ეპარქიის ეპისკოპოსად მაღალ სამღვდელოებისაგან იქმნა დანიშნული მაგრამ რომელიმე პარტიას არ მოსწონებია და მოუმართავს სხვა-და-სხვა ხრიკებისათვის. რომელ ხრიკებს არ გაუმართლებია და როგორც სხვა ბევრი მიმართულება თავის მეტად ამით [illegible].

მხოლოდ კი სიმართლეს ვაცხადებთ. ეს კარგი სომეხ კათოლიკეთათვის.

მაგრამ ქართველ-კათოლიკეთათვის იქნება

საქართველოს არქივი

საპატრიარქოს ბიბლიოთეკა

ოლქსმე თბილისი ელიოსის თავის ძველებურ ეპარქიის გახსნას დ ვევედრით ქყავდეთ მზრუნველი მამა დ იქმნეს თბილისში სემინარიის დ სხვა სულიერი სასწავლებელნი გახსნილ - აღდგენილნი ამას ვნატრობთ ამას ველოდებით.

ქართველ კათოლიკეთათვის ეპარქიის გახსნა საქართველოში. ქ. ტფილისში

(შემდეგი *)

როგორც პაპს მოუწერია ჩვენი მეფე-მთავრებისათვის, ისე ცხადია ისიც, რომ სამაგიერო პასუხს მისწერდენ. მაგრამ, სამწუხაროდ, ყველა დაკარგულია და არც ერთი ჰჩანს.

გიორგი მეფის წერილი ამ წერილისგან ბევრად არ განირჩევა, მაგრამ, რადგან ძნელი საშოვარია, ამიტომ ისიც მოგვყავს აქ სრულიად.

„ყოვლად პატივცემულო [illegible] [illegible]ვას, მე გიორგი საქართველოს მეფე [illegible] კითხვას მოგახსენებ. ამ წიგნს გწერთ, რათა სცნოთ, რაც მოხდა ამ ჟამად აღმოსავლეთში. ან უწყოდეთ, რომ ყველა ამ მხრის ქრისტიანე მთავრებმა ერთმანეთს შორის ჩამოვაგდეთ მეგობრობა და ზავი და შევფიცენით, რათა ყველა ჩვენის ძალით და ღონით ვებრძოლოთ ოსმალებს, მეტადრე იმათ, რომლებიც არიან კონსტანტინოპოლში. რადგან [illegible] [illegible]ბენ. ამ კავშირის გამო ყველა ჩვენთაგანმა ჯარი მოამზადა. მე თითონ პირადად 40,000 კაცით უნდა წავიდე, დავით ტრაპიზონის იმპერატორი შეგვპირდა და მზათ ა[illegible] ხომალდი 20,000 კაცით; სამეგრელოს მეფე ბენდუა მზათ არის მთელის თავისი ჯარით; ყვარყვარე საქართველოს მთავარი [illegible] 20,000 ცხენოსნით; ანაკოპიის მთავარი რაბა (ქუაბია) შემოგვპირდა წამოსვლას თავისი ძმებით, თავადებით და მთელის თავისის მხედრობით. მცირე სომხეთის ბატონი ბერდებეკ ჩვენის ლაშქრობისათვის შემოგვპირდა 20,000 კაცს. ხსენებულ კავშირში არიან კვალად სხვა ერნიც გუტარანები და სხვანი; აგრეთვე თარხების სამი ძლიერი მთავარი, რომლებიც მზად არიან დაუწყონ ჩხუბი ოსმალებს, ესე იგი კონსტანტინეპოლის მფლობელ ოსმალებს. იმათგანი ერთი არის ყარამან, მეორე ისმაილ ბეგი, შვილი უწინდელი მთავრისა მესამე ჰასან-ბეგ მეზოპოტამიის მეფე შვილი ყარაილუკისა, რომელიც ძლიერი და დიდი მტერია კონსტანტინეპოლელი ოსმალებისა და მზად არის ყველა თავისი დანაპირები აღასრულოს. აქ ხსენებულთა ამის შესრულება ერთმანეთის შევფიცეთ, მუხანათი სიკვდილით უნდა დაისაჯოს, ეს პირობით კი, თუ თქვენ ლათინებიც ჩვენთან ერთად იქმნებით და თქვენის მხრით ოსმალებს ომს დაუწყებთ. გარნა თუ არ ისურვებთ ეს ომი, მაშინ სრულებით ვალდებულნი აღარ ვიქნებით, შევასრულოთ ის, რასაც ერთმანეთს შევპირდით. ამიტომ გევედრები, ყოველ ფერს თავი დაანებოთ და ამ ომს მოაქციოთ ყურადღება და ჩემსავით არც [illegible] დაიხოთ [illegible] [illegible] რომლისამე ხიწნელის გამო. უკეთუ ყურადღება მიმაქციოთ სხვა და სხვა [illegible], თავის[illegible] დღეში ვერ დაგემორჩ[illegible] ბატონს ჩვენს პატრიარქს, რომლის შეწევნით და ბძანებით ჩვენს შორის მეგობრობა დამყარდა და დაიდვა ესე კავშირი. ან [illegible] ამ მოციქულმა ზოგიერთი საქმე მოახსენა. მაგრამ მაინც კი მოხსენებული არ[illegible], რადგან ამის მაგიერად [illegible] მოგცეთ [illegible] სასურველი. ან სხვას არაფერს [illegible]. რადგან ჩვენს [illegible] ერთად [illegible] ჩემს ელჩსა, რომლისგან ყველაფერს შეიტყობთ და რომელსაც გავგზავნი. მაშ მოგესალმებით. გთხოვ თქვენი პასუხი წერილით გამოგზავნოთ. რათა ვიცნოთ თქვენი აზრი და გარდაწყვეტილება. ქრისტეს მიერ მშვიდობით ბძანდებოდეთ. დაიწერა ჩვენს ბანაკში ახლოს კარი[illegible] 1459 წ. ნოემბრის [illegible]

ამ წერილებში მო[illegible]ნებული ისტორიული ფაქტების კვლევას არ გამოუდგებით. აქ დასახელებული საქართველოს მთავრების ერთმანეთში მტრობა და ჩხუბი საკმაოდ მოთხრობილია ჩვენს ისტორიაში. შევნიშნოთ მხოლოდ, რომ სპარსეთის მეფედ დასახელებული გიორგი ყოველ ეჭვ გარეშე, საქართველოს (ქართლის) მეფე გიორგი მერვეა, შვილი ალექსანდრე დიდისა. მისის მამის სახელი ცხადად მოხსენებულია იმ წერილებში, სადაც ლაპარაკია პაპის წერილისა და გაგზავნილის ელჩის შესახებ. [illegible] იქიდგანაც მტკიცდება, რომ ის [illegible] მეფედ იყო განთქმული ჰასანბეგ [illegible] გიორგის წერილშივე მესოპოტამიის [illegible]

*) იხ. „ჯვარი ვაზისა“ № 15

ჰასანბეგად დასახელებ-ული, რომელიც ქრის-ტიანების მეგობარი იყო, მაგრამ ქრისტიანობა კი არ მიუღია. არც სპარსეთის ისტორიაში მოიპოვება, როდისმე ჰყოლოდეს ქრისტიანე მეფე სახელად გიორგი. ხოლო გიორგი ცხა-დათ აღსარებულია ქრისტიანედ და კიდეც აურჩევია პატრიარქად პატრი ლუდოვიკე ბოთ-ნიელი, რომელსაც ერთგულად ემორჩილება. არ ვიცით კი ნამდვილი მიზეზი, თუ თავისს თავს სპარსეთის მეფედ რად უწოდებს. ხოლო ვფიქრობთ, იმიტომ დაირქვა ეს სახელი, რომ იმ დროებში თუ ქუთაისის მეფემ ბაგრატმა და თუ სხვა მთავრებმა ბევრჯელ ჩამოართვეს საქა-რთველოს ტახტი და აღარ ასვენებდენ თავის სამეფოში. ეს თვით წერილიდგანაც სჩანს, რად-გან დაუწერია (ანუ დაუწერინებია) იგი ომის ველზე, ბანაკში და არა თავის სამეფო ქალაქ ტფილისში. ეგრეთვე ამასვე ისიც გვიმტკიცებს, რომ იმ დროს ბაგრატ იწოდებოდა ივერიის, ანუ ქართველთა მეფედ. (გასაგრძელი.)

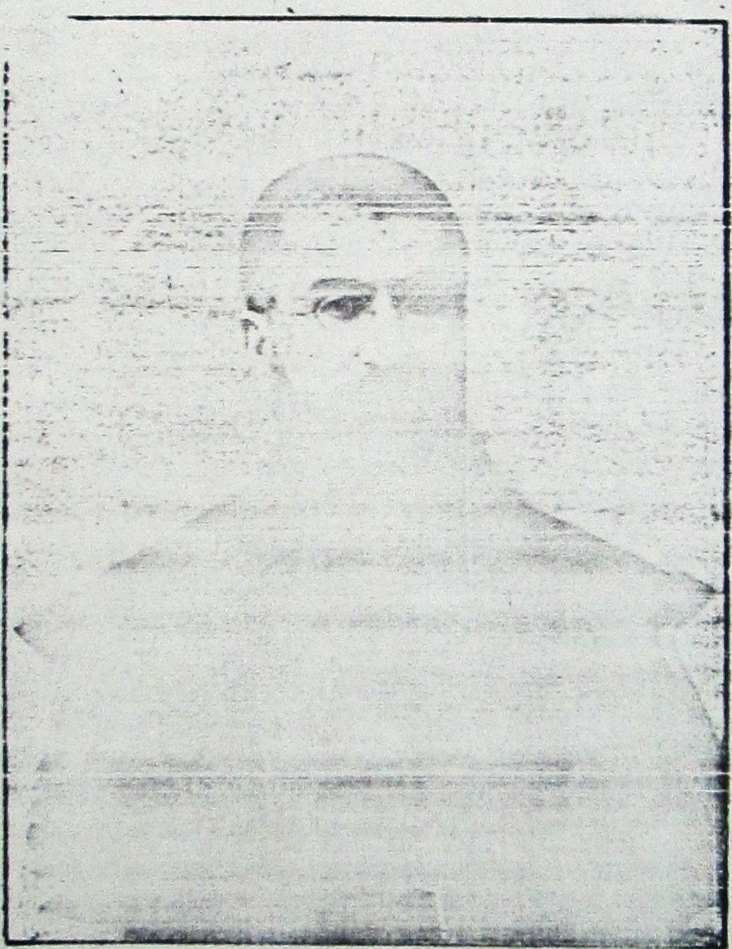

არქიმანდრიტი ამიერ-კავკასიის სომხ-კათოლიკეთა ტერ-ნარქიზ ტერ-აბრაამიანი.

ბიოგრაფია ტერ-აბრამიანის

[illegible] ყოფილი, კავკასიის აქეთა მხრის სომხ-კათოლიკეთა [illegible] წინამძღვარი, არქიმანდრიტი ტერ ნარქიზ აბრაამიანი.

დაიბადა სოფ. მუსლუხში, ალექსანდრო-პოლის მაზრაში, ერევნის გუბერნიაში. 1869 წელს თებერვალში ოჯახი სასულიერო წოდებას ეკუთვნის, რადგანაც მამა მისი ისააკი და პა-პა აბრაამი მღვდლებათ ყოფილან.

ჰაირ- სარქისი კარგი განათლებული და მასთანავე შეგნებული პატიოსანი პირი ბრძა-ნდება, რომლის პირ მოთნეობას, როგორც

სამსჯავროში, ეგრეთვე მოქალაქეობაში ვერა ვითარი ძალა ვერ შეაჩერებს. ვერ შეხელთავს ის ლაპარაკობს ექვს ენაზედ; ლათინურს, იტალიანურს ფრანციზულს, რუსულს, თათრულს და სომხურს.

პირველ დაწყებითი სწავლა პატარა სარქის დედ-მამასთან ოჯახში მიუღია სამშობლო ენაზედ. აქედგან ის პირდაპირ ეპისკოპოზ ზაქარიანისათვის მიუბარებიათ დ. ართვინში (ყმაწვილობაშივე) 1885 წელსა.

ყოვლად უსამღვდელოესობას; რა დაუხნევია დიდი ნიჭი სარქისათვის, წლის თავზე იგი რომში გაუგზავნია სომეხ-კათოლიკეთა ლეონის კოლლეგიაში სასწავლებლად, სადაც ნიჭიერს სარქისას ჩინებულად შეუსრულებია წლის კურსი. აქედგან გამოუგზავნიათ და სარათოვის ეპისკოპოსისაგან კურთხეულა 1895 წ.: იმავე წელს დაუნიშნავთ არდანუჯში მოძღვრათა, სადაც ხუთი წელიწადი უმსახურნია. არდანუჯიდან გაბრუნებულა ისევ რომში, 1900 წელსა და ხსენებულ ს—კ—თა ლეონის კოლლეგიაში ვიცე რექტორად დაუნიშნავთ, რომელსაც დიდი ენერგია გამოუჩენია იქ.

რომის უმაღლეს სასულიერო მმართველობას რა შეუნიშნავთ საზოგადოთ მისწრაფებული ენერგია ვიცე — რექტორ პაირ-სარქისში, ღირსეულად უცვნიათ მისი უმაღლესს წოდებაზე ამაღლება და მოუსურვებიათ კავკასიის სომეხ- კათოლიკეთა მმართველათა, რომელთა შორის თავიანთ სიბნელეში, შოვინიზმით მოცულ იყვნენ და რისგამო დიდი ალიაქოთი ჰქონდათ ხოლმე ატეხილი, მეტადრე არა სომეხ, ე. ი. ქართველებისადმი რომელნიც დამოკიდებული იყვნენ და არიან პირველების ტიბიკონზე და პირველნიც უკანასკნელების გასომხებას ცდილობდენ, რასაც არ ემორჩილებოდენ თვით ქართველნიც და ამის გამო ატეხილი ჰქონდათ გაუთავებელი აურზაური, რის გამო მთელი ქართული და სომხური პრესსა მოიცვა ასეთი შეურიგებელი პოლემიკისაგან (რადგანაც ქართველები დედა ენაზე სურვობდენ ღვთის ვედრებასა და სომეხნი კი არამც არ უშლიდენ ამას, არამედ ასომხებდენ კიდეც და ამის ძალადობას კი ქართველნი დიდ შეურაცყოფად ღ ბდნენ რასაკვირ... 40 წელიწადი იქნება თითქმის რომ ამტანილი უხსიამოვნობა სუფევდა მათში და ი, ამისთანა ერთმორწმუნე ორგვარიანოვნო გაბოროტებულ სამწყსოში ღირსეულ მოთავე ჰსცნეს ვიცე რექტორი პაირსარქისი კავკასიის კათოლიკობაში, რომლისაგანაც რომის უმაღლესი სასულიერო მმართველობა და რწმუნებული იყო რომ იგი გკაროვნობას არ მიხედავდა (და მტკიცეთ დაიცავდა და მხოლოდ რომის კათოლიკე ერთ სარწმუნოებასა და ამიტომაც 44 წლის სამსახურის შემდეგ ამ მიზნით გამოგზავნილ იქმნა კავკასიაში: მაგრამ რუსული ენა არ იცოდა, როგორც სამთავრობო ენა უმფროსისათვის აუცილებლად საჭირო ამიტომაც სამიოდე წლით როსტოვში ვიკარ მღვდლად დანიშნეს. აქედგან, 1905 წ. კონსტანტინეპოლის კათოლიკოსის მოადგილით მათთან წინამძღვრათ დანიშნა, სადაც 11 თვე დაჰყო 1906 წ. მარტის 19-ს ყოვ. სამღვდელო კესსლერმა ახალციხის მიძინების ეკკლესიაში დანიშნა მოძღვრათ. თვენახევარის შემდეგ კი. ე. ი. მაისისთვის 5-ს აღიარებულ იქმნა იგი ტირასპოლის ეპისკოპოსის ახალი გენერალნი ვიკარად და კავკასიის აქეთ მხარის სომეხ-კათოლიკეთა დროებითი მმართველად ეპისკოპოსობის სრულის უფლებებით. როგორც სჩანს არხიმანდრიტი, პაირსარქისი ტირასპოლის ეპისკოპოსის გენერალი ვიკარი, კავკასიის აქეთი მხრის სომეხ-კათოლიკეთა დროებითი მმართველი არხიმანდრიტი პაირსარქისი ტირასპოლის მალე საეპისკოპოსო კათედრას დაიჭერს ამავე მხრისათვის.

იმედია არხიმანდრიტი მამა პაირსარქისი ერთ ტიბიკონზე მყოფ ქართველ სომეხთა არ გაარჩევს და არც ხელს შეუშლის ამათ არც ერთს თავ-თავიანთ ენაზე ღვთის ვედრებაზედ და არც იმას წინ გადაეღობება, თუ რომ ოდესმე ქართველ კათოლიკებს მოუვათ ნება სომეხ ტიბიკონიდგან განცალკევებისა, რაიცა უკვე ამ რამდენიმე წლის წინეთ ნათხოვარ აქვთ როგორც პაპთან რომში, ეგრეთვე ეპისკოპოსთან.

[illegible]

რომი

(საკუთარი კორესპონდენტისაგან)

პირველ საუკუნის [illegible] ტერტულიანემ სთქვა: „წამებულთა სისხლი არს თესლი ქრისტიანეთაო.“ ეს სიტყვები როგორც მაშინ, ისე ახლა სრულდება, რადგან როგორც პირველმა რადგანაც ბევრს ხოცავდნენ ქრისტიანებს, ეგოდენით უფრო მორწმუნეების რიცხვი მრავლდებოდა. ისე ახლა ხდება ყველგან. თანკინში ბევრ გზის ქრისტიანეთა და ბევრის უმანკო სისხლიც დაღვარეს, ამით სრულებითაც ვერ მოსპეს ქრისტიანობა, პირიქით უფრო აღორძინდა. სხვათა შორის, ამის ერთი უეჭველი საბუთია ახალი ნეტარეთ ვინჩენტე ლიემე. ეს დაიბადა თრა-ბეს თონკინში 1731 წ., ხუცესთა დიდებული მშობლებისაგან. გაკათოლიკებულ მისმა დედამ მოაქცია თავის ქმარიც, და აღზარდა თავისი შვილი კეთილად რაოდენადაც კი შეეძლოთ. ეს ახალგაზრდა ვაჟკაცი შემონაზონდა დომინიკანებთან. მალე მღვდლად აკურთხა თავის [illegible] მოციქულების მაგალითისამებრ, ხელით გულით შეუდგა სახარების ქადაგებას, და ყოველნაირად ეცადა რომ თავის მემამულენი მოეყვანა ჭეშმარიტების ცნობაზედ. უკვე აწყვეს რომ ამის სამოციქულო შრომა თავის ქვეყანაში მეტად ნაყოფიერი უნდა ყოფილიყო სარწმუნოებისათვის. გარნა მტერმა არც ამას დააცადა ბევრი ხანი. ესეც მალე დაიჭირეს და საპყრობილეში ჩასვეს თავისთანა მოძმე ზე მოსისხლებულ იაკინთესთან. დიდის მოწყლებების შემდგომ მასთანვე ერთად მიიღო თავის მოკვეთით წამებულობის გვირგვინი 1773 წ.

მეხუთე თანამოზიარე ამ ახალ ნეტარეთა არის იერონიმე ჰერმოზილა. ესეც დაიბადა ესპანიაში კალსადის წმიდა დომინიკეს ლოგრონის პროვინციაში 30 სექტემბერს 1800. ამანაც რა მიაღწია წლოვანებას დომინიკელთა სქემა და ეკურთხა მღვდლად [illegible] და 1828 წ. გაემგზავრა მოციქულ აღმოსავლეთის მისიონში, და მოვიდა თანკინში სადაც დახვდა მეტად უხვი სამკალი. აქ თავისი დიდი შრომისა და განწირულობისათვის მიიღო ეპისკოპოზობის ხარისხი 1841 წ. და დაინიშნა მისიონის სამოციქულო ვიკარიუსად და დელეგატად. ამხრის აღერეს საშინელი დევნულება ქრისტიანების წინააღმდეგ. ამან დიდი შეწუხება აღმოუჩინა თავის განწირებულს ქრისტიანებს თუ ახლა და თუ შემდეგ სხვა და სხვა დევნულებაში, რომლებსაც არ აკლებდნენ წარმართების ახალი მთავრები. ეს თავის მეტად დაბნეულობით ბევრ გზით გადაურჩა სიკვდილს. გარნა ბოლოს კი ჩავარდა მტარვალების ხელში, რომლებმაც, მისი ბევრი წვალების შემდგომ, უწყალოთ მოჰკვეთეს მას თავი პირველ ნოემბერს 1861 წ. ორთავეს თანა მოძმე დომინიკანელებთან ერთად, ესე იგი ეპისკოპოსა ვალენტინეს ბერიოს—ოჩოას, დაბადებული 1837 წ. ქალაქის ბასკალიაში, და მღვდელ პეტრე არმათო 1830 წ. დაბადებული კატალონიის სანთელაბეს იანგანში. ეს ორივე მასთან განწირულნი მოღვაწეობდნენ სახარების ქადაგების და სულების მოქცევაში. გამოუთქმელი და აღურაცხელი იყო მათი განწირული შრომა სულების სასარგებლოთ. მათი აღწერა მეტად შორს [illegible] რომ, მით, [illegible], არ [illegible] და [illegible].

მაგრამ და განსაკუთრებით ამ ნეტარეთ ამხანაგი იყო [illegible] დაბადებული 1832 წ. თავის ნამ-დინჰ პროვინციაში. ამან ახლა [illegible] შეუდგა დომინიკანელებთან [illegible] სწავლა, და შეიყვარა მათი ნაყოფები და მოღვაწეობა [illegible]. როგორც [illegible] და განწირული იყო ზემო [illegible], [illegible] მოამრა და შედგა თან ახალდა. რა დაწინაურდა სწავლის და ქრისტიანეთ სათნოებებში, მიანდეს მას, ერთს [illegible] სწავლება. ერთხელ სდევნიდნენ მის მოძღვარს. იესუიტს დიდი სიმხნე გამოიჩინა და წინ აღუდგა მტარვალს. რა [illegible] ეპისკოპოსს იერონიმეს, რომელმაც სიხარულით მტარვალების თვის ხელი არ შეუხსნა გარნა ამან უთხრა: „ამასთანა თავისუფლება არ მინდა, რადგან ჩემი ეპისკოპოსი დაიჭირეს, მეც შემოჰყარით.“ უმისოთაც გამხეცებულ წარმართების ამის მოქცევა არ ჭკვა შემოქონდა, ესე მაშინვე შეიპყრეს, და საპყრობილეში ჩასვეს. შემდეგ წამებებს მისცეს, რომელმაც დამეტებით უარეყო ქრისტიანობა უარო ყო რა ნახეს, რომ [illegible] იყო და მათ ბრძანებას არ ემორჩილებოდა, მკლავზე საპყრობილეში ჩასვეს და 180 მათრახი დაჰკრეს, რაც დიდის მოთმინებით იტანა. [illegible] გა[illegible] [illegible]

*) იხ. ჯვარი ვაზისა № 15.

[illegible] [illegible] დროს მთელად. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1861 წელს, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

27 მაისს [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 16 თებერვალს, რომელიც [illegible] 17 [illegible], 1794, საფრანგეთის რევოლუციამ [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] საუკუნეებმა რომელიც [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible]: [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible]. რევოლუციას [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] რევოლუციონერებს. საფრანგეთის [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] და [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ამ მართლმადიდებელ რევოლუციას მხსნელად, [illegible] [illegible] დღეს [illegible] [illegible], და რომელიც ხსნისთვის [illegible] დადებული და [illegible] მხნეა.

(გაგრძელება)

რაბათის ეკლესია

(ნაშთი).

—:—

ერთს ღრმა ხეობაში დაბა არდანუჯის ახლო ართვინის მაზრაში ძევს პატარა ლამაზი სოფელი რაბათი. ამ სოფლის შუაგულში მაღლა აშენებული სახლები გარშემო-რტყმული არიან ერთს ძველ ეკლესიის ნაშთს, რომლის [illegible] [illegible] [illegible] ლი ღვთისმოყვარე „ჯვარი ვაზის“ ამ ნომერში არის მოთავსებული. ნაშთი საკმაოდ კარგად არის შენახული ადგილობრივი მცხოვრებთა წყალობით, რომელნიც ყოფილან [illegible] წლის წინათ გამაჰმადიანებული არიან [illegible] და [illegible] ეს [illegible] თავის [illegible] დროის [illegible] მდგომარეობაში, მაგრამ დროის თავისი მოუტანია და ახლა ამ მშვენიერი შენობის მაგიერად, ვხედავ ნახევარ ჩამოქცეულ ნაშთს, ისე დაძველებულს, რომ მასში შესვლა საშიშროთ ხდება. როგორც მცხოვრები მცხოვრებნი ამბობენ, იმათი წინა-პარნი [illegible] ეს ეკლესია ხელუხლებელი [illegible] ლათ. ერთს მათგანს მოხუცს კიდევ ახსოვს, ერთხელ როგორ თათრები დაეცნენ ამ სოფელს და ერთობ ავაზაკთაგანმა ესროლა თოფი და გამოაგდებინა გუმბათიდამ ვერცხლის ჯვარი. ამ ორმოცი ორმოც-დაათის წლის წინათ ამ ეკლესიასთან ეზოში მიწაში [illegible], ერთი მათგანი ყოფილა გატეხილი და მეორე მთელი, რომელიც გაუგზავნიათ ერზრუმის კონსულ[illegible] და ახლაც იქ არის.

ეკლესიის კარების ერთ ხელზე ყოფილა ქართული [illegible] ხელ ნაწერი. მაგრამ [illegible] ქვა [illegible] ყოფილა, [illegible] [illegible]

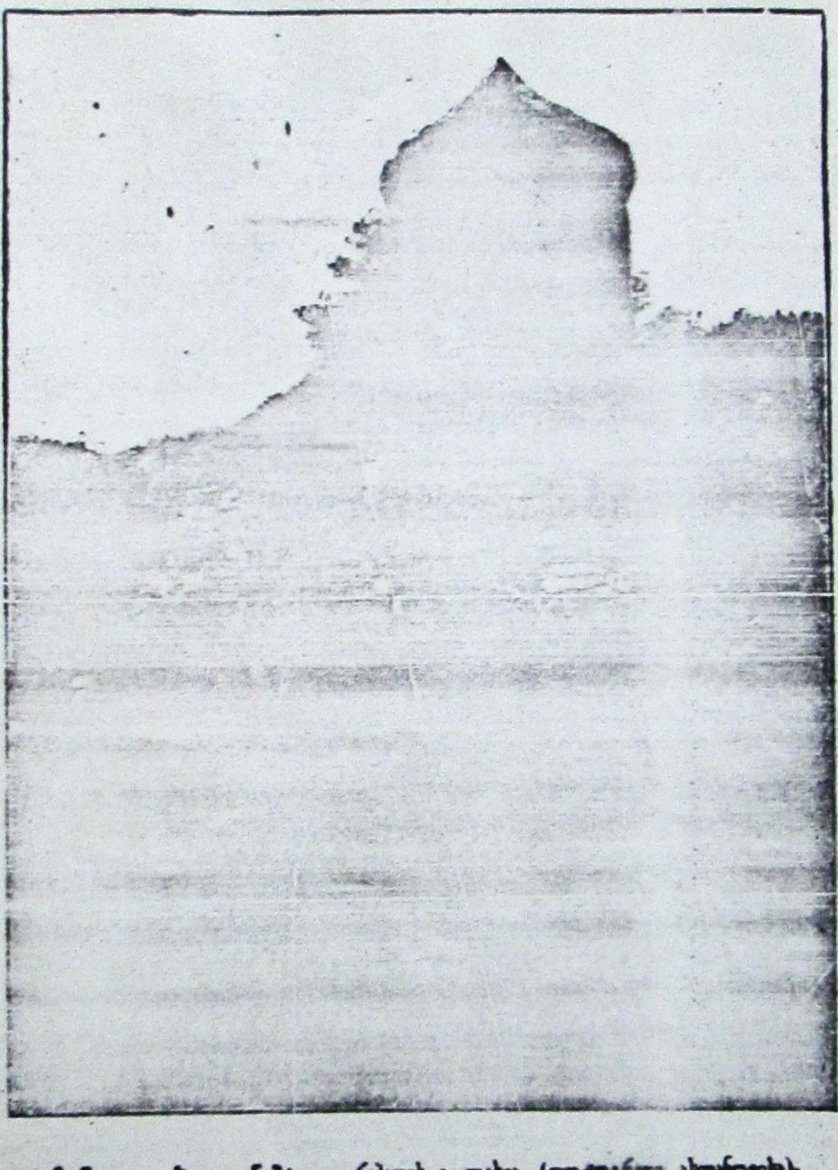

ქართული ხელოვნება. — რაბათის ეკლესია (ფოტოგრაფია ახალციხის).

ნია იგი და ახლაც ეტყობა ქართული სიტყვები ხუცური ასოებით: „ესე ეკკლესია“.

ეკკლესიასთან გდია ერთი დიდი ქვის ჯვარი, რომელს სიმაღლე აქვს ცხრა მტკაველი, სიგანე ექვსი, მაღლა ჯვარის შუბლზე შენახულია ზედ წარწერა: ჩ. მ., მარჯვენა მკლავზე — ქ. მარცხენა მკლავზე — ნ. შუა გულზე რაღაც ასახია, მაგრამ წაშლილია და ვერ გაირჩევა თუ რა არის გამოსახული.

სოფელი რაბათის დაარსებაზე მცხოვრებლებმა შემდეგი ლეგენდა მიამბეს ზეპირ გადმოცემული:

ის არე-მარე, სადაც ეს ეკლესია ყოფილა დაბურული ტყით მოსილი. აწი ქალაქის დაქცევის შემდეგ, იქიდამ წამოსულან ოთხი ძმა და მიმალულებულან ამ ხეობაში ბილიკით უგზო უკვლოთ, მათ შეუნიშნავ რაღაც ბრწყინვალე სავანე და იმ სავანისაკენ გზა მოუკვლევიან.

რომ აქეთ მისულან. მაშინ დაუნახავთ მშვენიერი ახლად-ახალი ეკლესია და ხედ გუმბათზე ვერცხლის დიდი ჯვარი, რომელიც გამხდარა ამ ეკლესიის პოვნის მიზეზი.

ამ ეკლესიის გადათვალიერების დროს ტყიდამ გამოვარდნილა ერთი დათვი, მიჰვარდნია იმათ უმცროს ძმას და დაუფრეწია.

უფროსე ძმები, თავის ძმის სახსოვრად და იმ ეკლესიის პატივისაცემათ, აქ აუშენებიათ ქოხები, გადმოსახლებულან თავიანთ ცოლშვილით და გაუშენებიათ ეს სოფელი, რომელიც ჯერ პატარა ყოფილა და მერე გადიდ-გამდიდრებულა.

თათრების დროს თურმე ბევრჯერ ყოფილი მცხოვრებლები აკლებული და გაქურდული და ბევრიც შევიწროება ჰქონდათ, მაგრამ, მაინც, მხნეთ დაუცავთ თავიანთი ენა, სარწმუნოება და ხალხოსნობა ხელუხლებლათ.

ხ. ბაგრელი.

ჩემი პასუხი.

(წერილი რედაქციას).

გთხოვთ პატივცემულო მეგაზეთევ თქვენს ერთს რომელსამე №№ ადგილი მისცეთ ამ ჩემს შემდეგის განმარტებასა „მშაკისა" № 129-ში დაბეჭდილის ბ. ალაბაბიანის სტატიის გამო. იმ სათემო ყრილობის საჯარო თავანს ერთს მიზეზად დაუსახია ჩვენი გავლილი წლის საზოგადოების თანხმობით ნამესტნიკისთვის ჩვენი მიცემული პეტიციის დაგვიანება, წინადადებას აძლევს თბილისის სომეხთ-კათოლიკეთ ბიუროს, თხოულობს გულის დამამშვიდებელ ცნობას, იმ უჩვეულო ჩინებულს საგანს ზედა, უფრო მისთვის რომ იმ მშაკის №№ 79, 88. ამოჩენილან ფარდა დაბურვილნი წინადადებანი იმ საკითხის შესახებ იმათვე ბიუროს მწევრების მხრით. დასძენს ბ. სტატიის დამწერი, რომ ჩვენმან საზოგადოებამ ვერაფერი ვერ გაიგო იმ წამოსროლილ სიტყვებისაგან, მით უფრო ვერ მოუსვენია აშფოთებულია და თხოულობს დამაკმაყოფილებელს განმარტებასა; გარნა ვიდრე მე განვმარტავდე ის დათარულ სიბნელეს, რომელმანაც ამის წინათ მოიცვა საზოგადოება და ჩვენ აღგვიძრა და შეგვაშფოთა. მოკლეთ გავაცნობ წამკითხველთა ჩვენს ბიუროსთან ერთად.

გავლილ წელს მაისში თბილისის შეკრებულთ სასულიერო და საერო თემობამ საჯაროდ შეადგინეს ხელი მოაწერეს პეტიციას და მისცეს ნამესტნიკსა, ბ. სარუხანიანის საკუთარის სურვილითა და წინადადებითა, ოთხი პირი აირჩია ერთ ბიუროდ ორის!! შემთხვევისათვის, პირველად, რომ მუდამ შესდგომოდნენ საქმეს პეტიციის სასწრაფოთ სისრულეში მოსაყვანათ და მეორედ თუ ახალი რამ დაბრკოლება აღმოჩნდებოდა, ან თვითონ ბიუროს ეზრუნა რამე რაც საჭირო იყო, ანუ როცა მძიმე და არსებითი ცვლილება საჭირო იქმნებოდა პეტიციის შესახებ. უნდა ეცნობებინათ თემობისთვის საქმის გარემოება და ევრედ საზოგადოების დათანხმებით გადაწყვეტილიყო საგანი!

ჩვენი პეტიციის მიცემითგან ძლივ ორი თვე გავიდა, რომ ახალციხის სასულიერო მმართველობამ და ოთხმა სადეკანოებმა მიიღეს სარატოვის ეპისკოპოსით გაწერილი, რომელშიაც ჰკიცხავდა საჯაროდ დადგინებულ საქმესა და უკანონოდ თვლიდა პეტიციასა. ყრილობასა და ერობას არა აქვს სიმართლე რჩევის მოხდენისა, ეგრეთი სიმართლე დაცულია რუსის მმართველობისა და ლატინის ეპისკოპოზისთვისაო, მით ფიცხლად უბრძანებდა აღარ გარევდეთ ფეხი ეგრეთს დანაშაულობაში. სასულიერო მმართველობამ და დეკანებმა დადუმეს. მას თან დაიდუმა ბიურომაც! სარატოვის ეპისკოპოსის წერილის წინააღმდეგ ნებართვის მიცემა უფრო სასარგებლოდ აღმოჩნდა გვეცნობებინა პროთავანდის თავმჯდომარისათვის, მიეწერა მას ეპისკოპოსისთვის, რომ არ გარეულიყო სომეხ-კათოლიკეთ საქმეში და დაბრკოლება არ მიეცა ერობის სურვილისათვის. მაგრამ მე მგონია რომ ბ. სარუხანიანი ბეჯითი არ იყო თავის მიცემულს ნებართვას ზედა! სარატოვის ეპისკოპოსის გლახა შემგნებელი და შემგრეგიზებელი იქმნა ტერ სარქის ტერ აბრამიანი, რომელმაც სარუხანიანის ხელმძღვანელობით შეაყენებინა თემობა საჯაროდ, რომ ჩავხედნიბინა თუ რომ ამ საბოლოოდ განაძირა მიხე-

თარიანების პარტიობა, რომ შეერთებულ იყვნენ ტერ სარქისის არჩევაზედა, მაგრამ შეკრილობამ რა მოისმინა ჩემი მართებელი სიტყვა და საქმისათვის და ბოლოს, ერთპირად უარი თქვეს მიმხრობა ტერ სარქისისაკენ და დათანხმდნენ ტერ პოლოს ნასახეტიანის არჩევაზედა დროებით მმართველად სომეხთ-კათოლიკეთა მიტროსანი აბბაობის ტიტულით. შეკრებილობის ასეთმა გადაწყვეტილობამ ღრმად დასწყლულა ტერ სარქისი, რომ ვერ შეიძლო მონელება თავისსაკენ არ მიმხრობისა, მიმართა ფარულის საშვალებით ლატინის ეპისკოპოსის შემწეობასა, რომ შეევიწროვებინა სასულიერობა ნაირ-ნაირის დამუქრებით და მოეშთო ერის ამრჩევლობის სიმართლე, რომ როგორც აღმოსავლეთის ეკკლესიის შვილნი არ ექვემდებარებიან ლატინის ეკკლესიის ერთმთავრობის მმართველობასა, ე. ი. უმაღლესი მთავრობის თავისუფალის ნებით დანიშნული სულიერი წინამძღოლის ყოლა, როგორც საქვეყნო ბიუროკრატია ნიშნავს თავის პოხელე ჩინოვნიკებსა! ამისათვის ბ. სარუხანიანის მიცემული რჩევა რომ მას მისამართად პროთოვანდის თავმჯდომარესთან, არა მარტო უსარგებლო იყო, არამედ რადგანაც კრება იქმნებოდა პეტიციის შემდგენელთა საჯაროდ რადგან ის საჩივრის წერილი ცუდი ხეტიალით უნდა მისულიყო ხელახლავ სარათოვის და ლატინის ეპისკოპოსს უნდა მიემართა თავის სარწმუნო ორგანის ფაქტების შესაკრებლად რომ პასუხი მიეცა ფროთოვანდისთვის. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, სარუხანი შეუკრებით თავის აჩემებულის მომხრისა, თავის თვისით დაიცვემდა მას, რომ მე უნებურად ადგილი მივეც შეკრებულთ მიმართულობასა, დავეთანხმე და მოვაწერე ხელი პეტიციასა, წინააღმდეგ ჩემის საკუთარის მიხედულებას და ესრეთ ცხადათ თუ ფარულად ხელახლად უნდა დამტკიცებულ იყო სარათოვის ეპისკოპოსის უვარგისი მსჯელობანი ჩვენი მიცემული პეტიციის საქმეში, ეს და ყველა უფრო მეტი ამისა წინად დანახულნი უყურადღებოდ დავსტოვე, პირველი წყლულებანი რომელიც ლატინის ეპისკოპოსს თავის სიმართლედ დაეთვალა გაიყვანა საჯარო ეჩხუბა.

ახლა როგორც გვგონია სარუხანს კერძო რომ საქმის მიმართულება ჰქონდა უფროსი ერთი იყო მხურვალე ხშირი მიწერ-მოწერის გამართვა ტერ აბრაამიანთან ზოგჯერ პირდაპირ და ზოგჯერ ხელქვეშ კონსტანტინეპოლს პატრიარქისა და რომის მაღალ წოდების სასულიეროებასთან, მხოლოდ მე ერთ რამეზედ არ მინდოდა გაეჭვიანობა, რომ ის თბილისში საჯაროდ შეკრებილთ დასწრობისა თავის მიცემული სიტყვის წინააღმდეგ შეერთებულ იყო ტერ სარქისთან გასაუქმებლად საზოგადოებისათან ხმობით შედგენილი პეტიციისა და ახალი რიგული მიზეზები აღმოჩნდა, უკე თუ შესანდობია, ვთქვათ სულ ვიწრო მომხრეობითი პირ მოთნეობის დასაკმაყოფილებლად, მაგრამ მაინც ჩვენ დიდათ მოტყუებული ვიყავით და შემდგომ მისულმან ფაქტებმან დაამტკიცეს ჩვენი შეხედულებანი და ძლიერ მასალებში ბევრი სასწრაფოდ საქმეზე შეიცვალნენ.

განვლილ კრებაზე რამდენიმა ხანმა და ფევრ ოანვრის თვის ჩვენს 24, 25, რიცხვებში, ვკითხულობთ. ბ. სარუხანიანის სტატიებს, სწერს სამპალიან პატრიარქის რომს წასვლისა და სხვათა შორის ამბობს: სამპალიან კათოლიკოსს რამდენიმე საჯარო საქმეში აქვს გასაროვებელი რომში, ამ საქმეებთაგანი ერთიც კავკასიის სომეხ-კათოლიკეთ საეკკლესიო მმართველობის საკითხით, რომლის ახსნა სხვადასხვა უსარგებლო ომების წყალობით ისევ გვიანდება (მშაკ № 24).

საკვირველ სიდუმლოვანად და საეჭოდ დაგვირჩა ჩვენ ბ. სარუხანიანის. (ეს ნაირნაირი გარემოების წყალობით). ცნობა გვეხებიან, რადგან გასულ წელს ჩვენი მიცემული პეტიციის მიზეზით თბილისში მისულ საჯარო შეკრებილთა ერცელი თავგამოდებული ბაასობა მოხდა, მან ნაირ-ნაირ გარემოებაზედ გაიხსენა საკითხის ნასკვი და ყოველნაირი გარემოებისაგან ასაცილებლად საზოგადოების დათანხმებით შეადგინა პეტიცია, რომლის ხელმომწერალთაგანიც ერთიც სარუხანიანი იყო, მაგრამ რადგან ჩვენ კოლეგია აღგენილა თავის მიწერილობასა ტერ აბრაამიანთან. იმათ მხოლოდ შეეძლოთ მიეღენა და

საქართველოს ეროვნული

ცოდნა სავპალიან კათოლიკოსის საჯარო საქმეების განკარგულება რომში. ხოლო ჩვენ და ჩვენთან ერთად ჩვენმა მთელი კავკასიის სომეხ-კათოლიკეთ ერობამ არა იცოდა რა და არც რა მოსალოდინი ჰქონდა კონსტანტინეპოლის პატრიარხისაგან და რომ მის წასვლას რომში არავითარი დამოკიდებულება არ ჰქონდა კავკასიის სომეხთ-კათოლიკების საქმეებთანა და არც არავითარი დამოკიდებულება ჰქონდა სხვა-და-სხვა უმწეო გარემოებების ახსნასა, მე ვფიქრობდი რომ სრულიად თვითან არ არიან გამგონი და შემდგინებელნი იმ სახის უმწეო გარემოებისა და თვით გამხილველთ არ შეეძლოთ ისე უკანონოდ აეხსნათ ფეხ ქვეშ გაქელვითა საზოგადოების აზრებისა, საყოველთაო სარგებლობისა და გვართვნილი საეკკლესიო სიმართლეებისა! თუ რომ სარუხანი ვიწრო მომხრეობის სამღვდელი არ ყოფილიყო, თუ პირად საზოგადოებასთან [illegible] მოქმედად არ ყოფილიყო. მაშინ შინაგან არ ემუშავა თავის არჩეული ქომაგისთვის პატიობის მომზადებულს ეროვნულს ბუდეში (ნ. მშაკი № 136), მაშინ ის იმ დროს, როგორც სომეხ-კათოლიკეთ საზოგადოების მეტად გამორჩეული ბიუროს მწევარი იცოდა რა ამბავს კათოლიკოს სავპალიანის წასვლისას რომში ჩადებული იყო უნდა ეცნობებინა თავის ამხანაგებისათვის, მოელაპარაკათ, თუ რა სახით შეეძლოთ სარგებლობა. პატრიარქის იმ საპირ-ვიზიტის საშვალებით რომის წა. ტახტთანა. ჩვენ უეჭველად ხელმოწერე საზოგადოების თანხმობით სხვა პეტიცას შევადგენდით და მივართმევდით რომის კათოლიკოსსა და ვთხოვდით მას რომ თავის მაღალი ავტორიტეტით დაეცვა და საპატიოდ ეჩვენებინა წა. ტახტისათვის ჩვენი გავლილი წლის ნამესტნიკისთვის მიცემული პეტიციის მართლობა ერთიან, და ასეთის გზით ჩვენ ნამდვილად ჩვენს მიზანს მივეწეოდით; მაგრამ რადგან გვართვანობის წინააღმდეგი პარტიობას შეგიზგიზებულს მედიდურობისა და მეთავისობისაგან უყვარს ჩუმად და მალულად საქმის დაჭერა, იმნაირი მრუდის მმართველებით მოგვექცა მგვართვნილს ყოვლად ღდღ და ყოვლად სასარგებლო საქმეში! ჩვენ [illegible] და

მეტად გვიან ვსცანნით მშაკის მიერ სავპალიანის რომში ყოფნა., რომ მზრუნველობა გაეწია კავკასიის სომეხ-კათოლიკეთ საჭირ-ბოროტო საკითხებზედა, რომლის ახსნა სხვადასხვა უმწეო გარემოებების წყალობით გვიანდება!

ცოტა არ გაგვაკვირვა ის, როცა ერთ დღეს მოიგონა ბ.. სარუხანიანმა, ბიუროს არსებობა და მოიწვია თავისთან მწევრები ერთი საჭირო ძიების განსამარტებლად!

მივდივართ: სხვაგან იყო მ. კარამურზა მის მაგიერ იყო იაკობ ყაზანჯიანი. ბ. სარუხანიანმა გაგვიცხადა ერთი სასიხარულო წერილი რომელიც მიიღო ბათუმში ფერ სარქის ტერ აბრამიანისაგან ჩვენის საკითხის თაობაზედ და წაგვიკითხა ზოგი რამ შემდეგი: „სავპალიან კათოლიკოსი [illegible] რომიდან: სხვა და სხვა [illegible] გარემოებათა წყალობით დავიწყებული სომეხ-კათოლიკეთ [illegible] წარმომადგენელ [illegible] მე ასარჩევნი. მისთან ერთად სხვაკა [illegible] ლოთის მოყვარე. [illegible] და სომეხთ [illegible] და წარმომადგენელ წატახტს. სამთავარო რომელიც მოეწონება წა. ტახტის [illegible] და დაამტკიცებს წინამძღოლად კავკასიის სომეხ-კათოლიკეთ [illegible] და ცხოვ კიდევ სწორმოებს წერილების კითხვა... მე იმ წამსვე თითქმის ვიგრძენი [illegible] ბ. სარუხანიანის მშაკში სამახარობლო ამბავი რომ სწერდა: კონსტანტინეპოლის სავპალიან კათოლიკოზის წასვლა რომს სომეხ-კათოლიკეთ საჭირო საქმეების ვასარგებლადლოდ ისეთი გარიგება. რომ ვანძალების აკლება-ათხრებაზედ უფრო მეტად საშინელი და საშწუხარო! ავერ აქ გაცვეთილი და დავლეჯილი ნიღაბი ჩამოვარდა კრავის ტყავის ქვეშითგან და ვაშიჩნდა ეკკლესიური პოლიტიკოს მგლის ტყავი, მე მაშინვე სწორედ [illegible] ტეგორის) სახით უკვე ვიგდე ის ახალი რამდენიმე ასარჩევი წინადადება. ვიქვი: პირველად ბიუროს მწევართა იმდენი ფართო სიმართლე არა აქვთ მიცემული საზოგადოებისგან. რომ თავიანთ ნებისად რამდენიმეთ არჩევა მოახდინონ, მეორედ ეს ნაბიჯი სწორედ ღალატობს ჩვენი გავლილი წლის პეტიციის. რომ [illegible]

საზოგადოების თანხმობით და ერთ სახითაც ეროვნულის არჩევით მომხდარი საქმე არის. მით ჩვენ ჩვენის ხელით აშენებული [illegible] დარღვევა არ შეგვიძლიან. მესამედ ეგ რამდენიმეთ არჩევა, ჰაკიხის გაადვილების ნაცვლად ხელახლავ სიბნელეში შეგვყრის, საშინელ არეულობას და უთანხმოებას ასტეხს საზოგადოებაში, რომელიც ძლივ ძლიობით შეერთებულა და მოსულა ერთს თავმდებობის ასრულებაზედა, მეოთხედ ვავლილი წლის თემობითგან საჯარო მოწვევის განზრახვა რა გვქონდა, წინათვე მავმართე ჩვენს მოწესე მხითარეანებს ძმათა და ვთხოვე თვითონ არ ჩარეულიყვნენ პარტიაში და მივიღე თანხმობა; ეს გარემოება მე ყრილობაში საჯაროდ გამოვაცხადე და მოვიწვიე. სრულიად გარეშე პირი აერჩიათ წინამძღრობის თანამდებობაზედა, რათა რომ მოსპობილიყო ჩვენ შორის ყოველი უთანხმოება და პარტიობის კვალნი.

მაშასადამე სასარგებლოდ საზოგადოების სიკეთისა და მშვიდობისა თუ ჩვენ მხითარიანებმან გულსმოდგინედ დავსტოვეთ. საჭიდარი სარბიელი (უკე თუ მოგვეტევება ჩვენ თქმა გვარის დათანხმებათა ღირსი იყო ჩვენ უნდა ვნახეთ) და ამოვარჩიეთ საერო კლერთაგანი ღირსი და შესაფერი პირი პ-ლოვარდაპეტი ნახაპეტიანი. გთხოვ თქვენვე თქვათ. რისთვის გამოგყავსთ გარედ ის საოცნებო ხელახლავ ასამღვრელად და ასაშფოთებლად დაწყნარებული გონებისა! ბ. სარუხანიანის მიკიბ-მოკიბული დამაკმაყოფილებელი პასუხნი არ იყვნენ! მე გარდავწყვი ერთხელვე რომ ჩვენ უფრო უნდა სარწმუნოდ დავრჩეთ ჩვენს მიცემულ პეტციის მთლიობაზედა და ერთ პირად უნდა მივმართოთ მის საჩქაროთ სისრულეში მოყვანაზედა და ეგ ღადებითი აზრით ჩემს მოვალეობად დავთვალე საქმის მსვლელობა; მისი უკანასკნელი აზრი მეცნობებინა სათემოდ ჩვენის ამომრჩეველ საჯარო ყრილობისათვის და გამეფრთხილებინა საშიშარო განსაცდელისაგან. ბ. სარუხანიანს ჩასულს ბათუმში გაეცნო ჩემი წერილების მთლიობა; ხოლო ყარსს გაგზავნილნი გაეგო მშაკის რედაქციაში, სადაც მიელო ერთი წერილი, როგორც მუდამ. საპაპალიან კათალიკოსის გამარჯვებულ უკან მობრუნების კოსტანდინეპოლს უმატებდა! ყარსს და სხვაგან (თემებში) მოფენილა ამბავი. მართთველობას ორი ახალი წყების წარდგინება უნდა თემობის მმართველობას თანამდებობაზედ, მართალი არ არის. (მშაკი № 74). ჩვენ მდგომარე ფარდას ქვეშითგან ვუყურებდით ოდენივ, მაგრამ მაინც კარგათ ვხედემდით თუ რა კერძის ნაჭარი გვქონდა ხელში დაჭერილი (მშაკი № 88). დეე ამასიქით თვითონ სსაზოგადოებამ ჩვენის განმარტების წყალობბით გასაჯოს თუ ჩვენ ამ ორში რომელი მართალია უორგულო და სამართლიერი. მ. გგ. ნ.

მუხხი იკ. მღ. გვარისძე

ქ. ახალციხე.

ქართველი კათოლიკენი გურია-სამეგრელო-იმერეთში

(გაგრძელება *)

ახე გარდიცვლილი რომ ვიყავით. მოვიდა ფაშა [illegible] რამდენისამე დღის შემდგომ, პირივე თანხმობით ჩაესხდით ერთ ნავში, რომელიც შეიდობის ჩამოვლების შემდგომ, ფაშის ნავს უნდა გაჰყოლოდა. ნავი იმიტომ გამოვიცვალეთ, რომ ვარჩიეთ ნაცნობ [illegible] წლის მეზღვაურებთან ვყოფილიყავით.... [illegible] ღელვა. მაღლე გემის თოკები მთლადდაწყვიტა; მენავეებმა და მგზავრებმა ბარგი ზღვაში გადაჰყარეს და შემდგომ თვითონაც ჩაეშვენ ზღვაში, რათა ზოგი ცურვით და ზოგიც პატარა ნავებით ხმელეთზედ გასულიყვნენ. აბობოქრებულმა ქარმა და ზღვის ღელვამ ჩვენი ხომალდიც კიდეზე გააგდო. ძლივობს ტალღამ ორი კაცი დაგვარჩო, ერთი თათარი და ერთი ქრისტიანი, მაგრამ ერთმა ღმერთმა უწყის, თუ რა ნაირი ქრისტიანი იყო. ორმა მგზავრმა, ერთმა არაბმა და ერთმა მეგრელმა მოინდომეს ცურვით გასვლა. ტალღებმა არაბი დაარჩო, მეგრელი კი დამტვრეული ნავის ფიცრებით, როგორც იყო, ზღვას გადურჩა; მაგრამ ნაპირას, შემწეობა აღმოუჩინეთ, აღსარებაც ვათქ-

*) იხ. „ჯვარი ვაზისა" № 15.

მეურნეთ და მიიცვალა. იმედი მაქვს საუკუნო ბედნიერების ნავთ-სადგურს ეწიოს.

ჩვენი ხომალდი სამ-ოთხ გზის კლდეს დიეჯახა, დაზარალდა, დამტვრა და კერი კლდისაკენ გადავარდა, ისე რომ გაკეთდა ერთნაირი ხიდი, რომლითაც ხომალდში მყოფთ გასვლა და თავის დახსნა შეიძლეს, გარდა ერთ ახალგაზრდა კაცისა, რომელმაც ტანთ არ გაიხადა და ამიტომ ქარმა ზღვაში ჩააგდო: ისე უბედურად ჩვენ თვალწინ დაიღუპა. ცოცხალი კი გადავრჩით, მაგრამ საქონელი, სარჩო, ხომალდი, სუყველაფერი ზღვის მსხვერპლი შეიქმნა.

გარნა დადიანი და გურიელი ზავის პიროთაბა შეწყნარებას აგვიანებდენ. დადიანისაც გვეშინოდა და ვერ გაგვებედა ჩვენ დამტვრეულ ხომალდში მიბრუნება. ამიტომ თანხმობით ყველამ ერთად გადავსწყვიტეთ, დამტვრეული ხომალდის ფიცრებით ერთის სოფლის ახლოს ქოხი გაგვეკეთებინა და აი ასეთ მოკრძალებულს საფარში შევიხიზნეთ. აქ დავიწყეთ საქრისტიანო მოძღვრების სწავლება ბავშვებს და ბერძნების მღვდლებსა, რომელთაც აღსარება თავის დღეში არ ეთქვათ და არც სხვისთვის ეთქმევინებინათ, ზიარებას კი აძლევდენ მორწმუნეებს. ისევ მღვდლები თუ უმეცრებით და თუ დაუდევრობით, წირვის თქმის დროს ბარძიმში წყალს არ ურევდენ და წმიდა ნივთებს ძრიელ უხამსად ეპყრობოდენ. ფიცხლად ვამხილეთ და, რაც შევსძელით, ჩვენის სწავლის დარიგებით შევეწიეთ. რაოდენ მოწყალებასაც ვმოულობდით, ყველას მათ ვაძლევდით იმ საწყალ ქრისტიანეთათვის, რომლებიც მაჰმადიანობაზედ გადადიოდნენ, რათა ხარჯის გადახდა თავიდგან აეცილებინათ...

ჩვენის მეგობრების რჩევით ფაშასთან წავედით და ვსთხოვეთ ყურადღებოდ არ დაეტოვა ჩვენი ასეთი გაჭირვებული მდგომარეობა, რომელშიაც ჩაგვაგდო ესოდენმა მოულოდნელმა დაბრკოლებამ და ჩვენთვის სამეგრელოში შესვლის ნება მოეცა, როგორც ამას თვით შეჰპირებოდა საფრანგეთის ელჩს, ან არა და კაცი გამოეყოლებინა, რათა უშიშრად სხვა მგზავრებთან ერთად გამოვბრუნებულიყავით კონსტანტინეპოლს. ჩვენმა სიტყვებმა გული მოულბო, მაგრამ, მაშინვე გამოგვიცხადა, რომ სულთანმა მიბრძანა: არავინ შეუშვა სამეგრელოში, ვიდრე შვიდობის საქმე არ დაბოლოვდებაო. ხოლო სიამოვნებით კი მოგვცა პასპორტი, რათა კონსტანტინეპოლს გავბრუნებულიყავით. მაგრამ განგებამ სულ სხვა ნაირად დაატრიალა ჩვენი საქმე. როდესაც ერთი პატარა ნავის კაპიტანთან მოვილაპარაკეთ, უეცრად მოვიდა გურიელის მოამბე, რომელმაც ზავის ჩამოგდება და ხარჯის გადახდის თანხმობა გამოაცხადა. ეს ზავი წმიდა ლუკიას დღეობას (13 დეკემბერს) საქართველოს ნავთსადგურ ბათუმში შეკრეს მთავარმა და ფაშის გამოგზავნილმა კაცმა. ამ ამბავმა განზრახვა გამოგვაცვლევინა. მეორედ კიდევ მივმართეთ ფაშას. იმან ახლა უფრო კარგის გულით მიგვიღო, ვიდრე წინეთ, თავისი მფარველობა გამოგვიცხადა და ნება მოგვცა, სადაც გვინდოდა, იქ წავსულიყავით. ზედ წმიდა თომა კანტორბერიის დღეობას (29 დეკემბერს), შვიდის თვის მგზავრობის შემდეგომ, იმავე ნავით, რომლითაც კონსტანტინეპოლს უნდა გავბრუნებულიყავით, გამოვიარეთ ხელმეორედ გონიის კონცხი, რომელსაც ადრიხანია ვუმზერდით და ორის დღის შემდეგომ შვიდობით მოვედით საქართველოს ქალაქ სატყეპელაში (Satepella). ზღვის პირას სიარულის დროს ჩვენთან ქართველები მოვიდენ. მათ შორის იყო გურიელის ვეზირი ჰქვიათ მთავარი ძისი ჯარისა და გამგებელი ამ მხარისა. როცა დაგვინახა ვეზირმა, ცხენიდგან გადმოხტა და იმ ქვეყნის ჩვეულებისამებრ, დაიჩოქა ცალის მუხლით და მეტის-მეტად მეგობრულად მოგვესალმა: ჩვენც დიდის მოწიწებით მაგიერი სალამი მივეცით. მაშინვე მიწაზედ ვევრდით მოგვიკითხა და გამოგვკითხა, საიდგან მოვდიოდით, ან სად მივდიოდით. რა გაიგო, ფრანგები ვიყავით და დადიანთან მივდიოდით, გვთხოვა ჯერ გურიელი გვენახა და ცხენებიც მოგვცა იქ წასასვლელად. მადლობა მოვახსენეთ გულკეთილობისათვის და დავპირდით, რომ სატყეპელაში ლაზისტანის არქიეპისკოპოსს ვნახავთ თუ არა, დიდის სიამოვნებით ჰუალთ და მთავარსაც ვნახავთ, უკეთუ გვეცოდინება, რომ ჩვენი ნახვა ესიამოვნება-თქო. იმან მოგვიწონა ჩვენი გადაწყვეტილება და წავიდა. ღამე ზღვის პირას გავატარეთ. მეორე დღეს წავედით [illegible]

...ილტის. რომელიც მცირედ, მაგრამ ...ლითადად გაგვიმასპინძლდა. ამასობაში გურიელმა ჩვენი მასპინძელი მიტროპოლიტი მიიწვია. რადა შობას მასთან ყოფილიყო მწირველად. ისიც წავიდა, და შემოგვპირდა, თქვენის მოსვლის ამბავს მთავარს ვაცნობებ და თუ ისურვა თქვენი ნახვა, მეორე დღესვე შეგატყობინებთო. თავისი სიტყვა აასრულა კიდეც. დაგვიბარეს გურიელთან: მოვიდა ვეზირის კაცი, რომელსაც ჩვენი მიწვევა ჰქონდა დაბარებული, თან მოჰყვანა ცხენები და წაგვიყვანა ბაილეთს (Baylet), სადაც მთავარი თავისი სახლობით და კარის კაცებით შობას ეგებებოდა მაგრამ თვით გურიელი დაგვიხვდა მახლობლად სხვა სახლში, სადაც სანადიროდ ჩამომხდარიყო. შეიტყო თუ არა ჩვენი მისვლა, მაშინვე დაგვიბარა ერთ დარბაზში, სადაც თავის ქვეშევრდომებს ასამართლებდა. დიდის მოწიწებით მოვესალმეთ, ის კი წამოდგა ტახტიდან, თავშიშველი წინ მოგვეგება. დაიჩოქა ცალის მუხლით და ისე სალამი მოგვცა. შემდგომ თვითონ და მისი შვილებიც გვეამბორნენ და გვერდით მოგვისხა. ბევრი რამ გვკითხა და ჩვენც ყველაფრის პასუხი მივეცით. მერე გვთხოვა მისი სახლობისათვის გველოცნა. გამოვესალმეთ მთავარსა და წავედით ბაილეთს, სადაც თხუთმეტის დღის განმავლობაში დიდის გულკეთილობით მოგვეპყრა. მთავარი მეტად ზრდილია (რაც იშვიათია ამ მხარეს) და დიდი პატივის მცემელია რომის ეკლესიისა და მისის მთავრის პაპისა. საჯაროდ ამბობს, რომ ბიზანტიის იმპერია და კონსტანტინეპოლის საეპისკოპოსო ყადარი იმიტომ დაემხო. რომ არ ინდომეს რომის წმიდა მღვდელ-მთავრის მორჩილება. და აკი ღმერთმაც იმიტომ დასაჯა; წმიდა პეტრემ მიიღო კლიტენი სასუფეველისანი. პაპი არის მამა ყოველთა მორწმუნეთა, ამიტომ ყველანი მისი მორჩილი უნდა იყვნენო. როდესაც ლაპარაკი ამაზედ ჩამოვარდა, ვსთხოვე ნება მოგეცით თქვენი აზრი პაპას შევატყობინო-მეთქი. დიდის სიამოვნებით, მომიგო და თანაც მთხოვა პაპისათვის მიმეწერა და მის მაგიერ მეთხოვნა ლოცვების შენდობა. თანაც დასძინა, წერილითვე აღსარებასაც ვიტყვი პაპთანო, მაგრამ მე ავუხსენი, რომ ამნაირად არც აღსარება შეძლება და არც ლოცვების მოტევება-მეთქი. პაპმა სწორედ იმიტომ გამოგვგზავნა შორის ქვეყნებში, ხალხს ლოცვები მოვანანებინოთ-მეთქი. ამისი მთავარმა იგივე მითხრა, რაც ფილიპეს კანდარის დედოფლის საჭურისმა უთხრა: „აჰა წყალი; რაღას აყოვნებ ჩემს მონათვლას?“ მითხრა, თუ აგრეა, ახლავე ვიტყვი აღსარებასო. მალე მოენის საშუალებით თითქმის მთელის თავისი ცხოვრების აღსარება მითხრა. იქნება მკითხოთ, ჩვენის სარწმუნოების შემწეობა-მოკლებულ მთავარს საიდგან აქვს ასეთი ქრისტიანული გრძნობა. მეც პავლე მოციქულის სიტყვებს მცირედად შევსცვლი და ისე გიპასუხებთ: ერთმა ქართველმა მონაზონმა, რომელმაც 12 წელიწადი გაატარა რომაში, დასთესა კეთილი თესლი ამ ნაყოფიერ მიწაზედ, რომელსაც ახლა ჩვენ ვრწყავთ და ნაყოფს ვღებინებთ ღვთის კურთხევით. რა გაიარა ნათლიღების დღესასწაულმა. გურიელმა, როგორც იყო, დიდის გაჭირვებით ნება მოგვცა წავსულიყავით. არ ინდომა ჩვენი დაჭერა, რადგან დავპირდით, კვალად მოვალთ და უკეთუ ინებებთ რამდენსამე ჩვენებურ მოძღვარს დავიბარებთ თქვენს ქვეყანაში დასარჩენადო. ამისი გვითხრა: „არა თუ დიდად სასიამოვნოა ჩემთვის ეგ თქვენი დაპირება, არამედ გპირდებით, რომ დიდი პატივით მივიღებ. მივსცემ სახლს, ეკლესიას და ყველაფერს, რაც კი დასჭირდებათ საცხოვრებლადო“. წამოსვლის დროს ფული შემოგვაძლია, მაგრამ არ გამოვართვით, რაც ძრიელ იამა და ჩვენი ძმობის საზოგადოება მთელი თავისი დარბაისელების წინაშე იმ ზომამდე აქო, რომ ამ ამბავმა მიაღწია ოსმალებამდე, რომლებმაც, თავიანთი მხრით, სამეგრელოში დიდი სახელი გაგვითქვეს. ესრეთ გურიელმა გაგვისტუმრა სატყეპელას დიდის პატივით და მეგობრულად; ეგრეთვე ერთი კაცი გაგვაყოლა, რომ იქიდგან პატარა ნავით წავეყვანეთ სამეგრელოში მის სიმამრთან კორტუგასთან (Cortuga). დადიანის პირველ ვეზირთან. გარნა, რადგან ეს კაცი ჩვენთან წამოსვლას ახანებდა და რადგან კაი დარიც იყო, სამ თებერვალს სატყეპელადგან წავედით იმ ოსმალებთან ერთად, რომლებიც შუა კაცნი იყვნენ ზავის ჩამოგდების საქმეში და ჩვენიც დიდი ერთგულნი. იმავე დღეს შევე-

ლით. რიონში, სამეგრელოს უმთავრეს მდინა-რეში, მეორე დღეს მივედით ერვიხანს (Ervi-rchan (Héraclée). დადიანს და მიტროპოლიტ-კათალიკოსს ვაცნობეთ ჩვენი და ეგრეთვე ზავის მედიატორეთა მოსვლა. რა მივიღეთ პა-სუხი, მალე გავემგზავრეთ მარგულისკენ (Mar-goula); საცა უნდა მოსულიყო მთავარი. და აქა, ცხრა თვის შემდგომ ძლივს ბოლო მოეღო ჩვენს მგზავრობას, რომლის დროს იმდენი ღელ-ვა და ყოველ გვარი შეწუხება გამოვიარეთ.

იმ დროს დადიანი მეტად გართული იყო თუ ნადირობაში თუ კონსტანტინეპოლს გასაგზავ-ნის ხარკის მომზადებაში. არ აცლიდა აგრეთვე თევრიზ ხანის მოსვლა (Tebris-Khan—ქართვე-ლი მთავარია, რომელიც შარშან სპარსეთის მეფემ თავისი საბრძანებლიდგან განდევნა). ამას დაერთო მოენის ყულობა, რაის გამო კარგა ხანს დაგვიანდა მთავრის ნახვა. იმ დროის გან-მავლობაში ოსმალები გვეწეოდნენ, რაც გვკი-როდა და თავიანთ სარჩოს შეა გვიყოფდნენ. დადიანის ნახვის შემთხვევას რომ ვეძებდით, იქ შევხვდით გურიელის სიმამრს კორტუგას, რომელსაც გურიელი დადიანთან თავის გასა-ცნობელ წერილებს ატანდა. კორტუგა შემო-გვპირდა, ფიქრი ნურაფრისა გაქვსთ, სამეგრე-ლოს მთავარს მოველაპარაკები თქვენს შესახე-ბო, იმან კარგად იცის, თუ რა პატივი სცა კონსტანტინეპოლში საფრანგეთის ელჩმა მისს წარმომადგენელსაო. ეგრეთვე იმ დროს გავი-ცანით მაკარიოზ (Mochavorio), კათოლიკე ეპისკოპოსი, კაცი ბრძენი და კორტუგასავით დიდი გავლენის პატრონი. მისის საშუალებით ჩვენი საზოგადოება გავაცანით. ამ გვარადვე მოვიქეცით თევრიზხანთან, რომელსაც, ერთ-ხელ ეკლესიაში შევხვდით მისი ქვეყნის მიტ-როპოლიტთან, რომელმაც თავის სანახავად მოგვიწვია. ყველას საშინლად უკვირდა, რომ ევროპის ნაყოფიერის ადგილებისათვის თავი დაგვენებებია და მათი უდაბური ქვეყანა ავვე-რჩია. თანაც, როგორც ამათთვის ოსმალებს უთქვამსთ, რაიმე იმედი სასყიდლისა და გასა-მრჯელოსი არა გვქონდა. ჩვენი ქცევა დიდ თავგანწირულებად მიაჩნდათ. ამიტომ, სანამ დადიანს ნახავდნენ, გადასწყვიტეს კარგად მი-ვეღოთ და ელჩსაც დაახლოვებოდნენ და ამ აზრით

ძლიერ [illegible] კონსტანტინეპოლის [illegible] მაური (Mauri) ეპისკოპოსმა მიგვიწვია თავის ეპარქია-ში, რომელიც ლუკის მშობლის საფარველ ქვე-შეა. ჩვენც გადავწყვიტეთ იქ წავსულიყავით. იმის შემდგომ, როდესაც ვნახავდით დადიანს და ბიძა მის ლიპარიტს (Liparita) რომელიც დადიანის მცირე წლოვანობის დროს სამთავროს მართავდა. შემდგომ დადიანი ვნახეთ. იმან გვითხრა თქვენი მეტი კარგი გამიგონია. ძალიან მიხარიან თქვენი მოსვლაო. ვიცი რისთვისაც მოსულხართო და ერთ თავისუფალ დღეს უფრო დიდხანს მოგელაპარაკებით დასავლეთის საქ-მეთა, საფრანგეთის მეფისა და მისი კონსტან-ტინეპოლელის ელჩის შესახებო. მერე დაგვპი-რდა, რაც გნებავსთ, ყველაფერს აგისრულე-ბთო და დაუმატა თქვენს თავს მაკარიოზს ჩავაბარებო. გამოვესალმეთ მთავარს. მასთან მყოფს კორტუგას და გამოვბრუნდით ეპისკო-პოსთან. იქ დავესწარით ერთ ნადიმს, რომელიც ეპისკოპოსმა თევრიზ ხანის, მისი მიტროპოლი-ტის და ყველა მისი მხლებლების პატივსაცე-მლად გამართა. სხვა დროს უფრო ვრცლად გესაუბრებით ამ ერის ზნე-ჩვეულებასა და მათი ცხოვრების შესახებ. ახლა კი ამას მოგახსენებ, რომ თევრიზ ხანმა, მიტროპოლიტმა და მოკა-თოლიკემ თავიანთი კერძის ერთი ნაწილი ჩვენ გვითავაზეს. რაც იმათში დიდის წყალობის ნიშანია. თევრიზ ხანმა თავის ახლოს [illegible] და ბევრი რამ გამოკითხა. [illegible] აქ [illegible] [illegible] სპარსეთის [illegible], ამიტომ, [illegible] წმიდა გურიელისა, ისე ახლა ამანაც [illegible], როგორც [illegible]ლმა, [illegible] არა შეიწყნარა ჩვენი [illegible]. ჩვენც [illegible] [illegible]ყნათ; ჩვენი [illegible] [illegible] წინაშე. [illegible] [illegible] აქ წყალს. [illegible] ლაისს [illegible]. ახლა ჩვენ ეპისკოპოს მაკარიოზთან ვართ. ამან ძლი-ელ მოიწადინა და უნდა აგვიშენოს მალე სახლი და ეკკლესია. თვითონვე კისრულობს. რაც გვჭირია- ყველაფერი გვიშოვნოს. ახლა ჩვენი დროს ერთიან ვანდომებთ მეგრული ენისა და ამ მხარის კილოკავების შესწავლას. იმედი გვაქვს ღვთისა, ჩვენმა შრომამ უნაყოფოდ არ ჩაიაროს. აწ ეპისკოპოს მაკარიოზს და კონსტანტინეპოლში

მყოფ ჩვენს საფრანგეთის ელჩს ვუგზავნით ჩვენს მოენეს და წერილებს თუ თავისთვის და თუ ევროპაში მყოფის ჩვენის მამებისათვის, რათა სცნონ ქვეყნის რომელ ნაწილში ვსცხოვრებთ, შეგვეწიონ და პირველად მოგვაწოდონ ის ნივთები, რომლებიც აქ ფულის ადგილას გადის, რადგან აქ ფულს არ ხმარობენ; მერე თვითონაც მოვიდენ და შრომაში შეგვეწიონ. იმედი გვაქვს, ოდეს დროზე უხვად მივიღოთ თქვენის შრომის ნაყოფი. გთხოვთ, უფალს შეავედროთ და ეგრეთვე ჩვენი საზოგადოების ლოცვას უფლის ეს ახალი ვენახი და ეგრეთვე მისნი შემმუშავებელნი მუშაკნი. ჩემო ყოვლად ღირსო მამაო დავშთები თქვენი......"

ეს წერილი ცხადად გვიჩვენებს გურიელის უწინდელს მომზადებას და მის გაკათოლიკებას, რადგან პაპის მორჩილება აღიარა და მისიონერებს აღსარებაც უთხრა. აქ დასახელებული რომაში ნამყოფი ქართველი მონაზონი, როგორც შემდეგშიაც ვნახავთ, უნდა იყოს ნიკოლოზ, რომელიც რომის კოლეგიაში იყო 1600 წლის შემდგომ. იგი მიეკარა კათოლიკე-[illegible] ხსენებულის ეპისკოპოსის მაკარიოზის შესახებ, რომელიც კათოლიკე ყოფილა, ამ წერილის გარდა, სხვა ცნობა არაფერი გვაქვს. ეს კი ცხადია, რომ ისიც ქართველი ყოფილა. თუ ამ დროს სამეგრელოში კათოლიკე ეპისკოპოსიც იყო, ცხადია [illegible] არ იქნებოდა, მრევლთა შორის კათოლიკენი უნდა ჰყოლოდა, მაგრამ [illegible]. [illegible] კათოლიკეთა შესახებ სხვა ცნობები არ მოგვეპოება რა.

აქ დასახელებული თეიმურაზ ხანი, ვფიქრობთ, უნდა იყოს თეიმურაზ მეფე. აქ გვაახსენებთ მკითხველთ, რომ ევროპელები, [illegible] თქმაში, ისე წერაში, ძრიელ ამახინჯებენ ქართულ საკუთარ სახელებს. ხშირად ძნელი ხდება მათი სისწორით აღდგენა.

მისიონერების მისვლისათანავე სამეგრელოში გაჩნდა ჟამი, რომელიც სხვა მგზავრებმა ნავიდგან შემოიტანეს. ჟამმა მალე იეზუიტი ძმა სტეფანე იმსხვერპლა. შემდეგ დასნეულდა თვით ლუდოვიკე გრანჯერიოც, რომელმაც საჩქაროდ მიაშურა კონსტანტინეპოლს იმ იმედით, იქნება, ექიმების შემწეობით გადავრჩეო. მაგრამ თავისი მისვლის მეორე დღესვე ისიც გარდაიცვალა 22 აგვისტოს 1615 წ. მის მაგიერ იეზუიტებმა სხვა მისიონერი ველარ გამოგზავნეს, რადგან იმ დროს მღვდლები არა ჰყავდათ საკმაოდ. აი, ესრე სწრაფად, ხუთი-ექვსი თვის შემდგომ, დასრულდა იეზუიტების მისიონი სამეგრელოში, საცა დიდს ნაყოფს მოელოდენ.

(შემდეგი იქნება).

ჯავახეთი

ეთნოგრაფიული წერილი *)

ჯვარი ვაზის მე 14 №-ში ჩამოთვლილი სოფლებში თუმცა ჯავახეთში ადგილობრივი ზნე-პირ-სიტყვაობა და ჩვეულებანი იკარგება თანდათან მარა საქართველოს სხვა კუთხეებიდან შედარებით, მაინც უკეთ დაცულია და მათ ჩვეულებებს კიდევ აქ ძველებურება ეტყობა. აქ მოვიყვანთ ზოგიერთ საინტერესო მათ ჩვეულებას და აგრეთვე [illegible]: ქორწილს ლხინითურთ, ახალწელიწადს, სააღდგომო კონასა (კვერცხების კრეფას), ყველიერებს და სხვა-გასართობს და ფიზიკურ სავარჯიშოებსა ზეპირ-თქმულებითურთ.

ქორწილი **)

ჯავახებს თუ მეს[illegible]ებს, ჩვეულებათ აქვთ [illegible]ნიშვნის წინეთ თავიანთ სახლის მღვდელს შეჰკითხამენ ხოლმე თუ რომელიმ, კაცის ქალი ერგებათ თუ არა!! [illegible] უკანასკნელი იქცევა, რა გამოჰქვენ რომ ნათესაობიდან, ნათელ-მირონობით ვან, შვილობილობიდან და ან სხვა მხრივ [illegible] არა [illegible]რა, სიტყვას ჩააგდებ[illegible] [illegible] მოციქულებით [illegible] გაუწყვეტია საქმე ქალის თხოვა-[illegible]ობისა, მაშინათვე ნიშანს გასცვლიან (ბეჭედი იქნება თუ [illegible]), და ეგრეთ დაიმედო-

*) იხ. ჯვარი ვაზისა № 8 — 9, 10, 11, 12, 13 14.

**) ჯავახეთის ქორწილი მე უკვე 2 [illegible] მელითაც გადავაკეთე, რომელიც [illegible] ამ ორგანო [illegible]. შემდეგ სათაურით „[illegible] ჯავახეთის ცხოვრებიდან", მესხი ა. გვარამაძისა, იხილე ჟურნ. მოგზაური 1903 წ. №№ 5—9 და 7—8 [illegible].

ვნებული მოელიან ბედნიერებასა. მის დროს, იმათ ნიშანს მღვდელი აკურთხებს და გაიმართე-ბა ორთა წყვილ-მძახლებთა შორის კარგი ლხი-ნი. ნადიმზედ თავმოყრილ-მორიგენი დანიშნული იქნებიან, ქალებში ქალი და კაცებში ვაჟი, რა-დგან. სქესთა გარჩევით სხდებიან სუფრაზედ. და ლხინით შეექცევიან, რაიცა მათი ნიშნო-ბა ასე საჯაროთ გამოცხადებული დასრულ-დება ხოლმე.

ჯვარის დაწერამდის ახალ-მოყვრებთა (მძახლებთა) შორის გაიმართება მისვლა-მოს-ვლა: შობას, ახალ-წლით, მირქმით, აღდგო-მით და სხვ. დღესასწაულებში ძღვენებით.

დანიშნულთ კი აკრძალული აქვთ ერთი მეორის ნახვა, რომ დაბრკოლება არა შეემ-თხვეთ რამ. აწინდელ დროს კი, მამა-პაპური ჩვეულება [illegible] ითელება ამ მხრივ. რადგანაც ახალ დანიშნულებს შორის მისვლა მოსვლა გახშირდა.

რა გამოცხადებული საჯვრის-წერო დღე მო-აწევს, წინა ღამით, წვეული მაყრები [illegible] მოიპარსავენ ორთავ მხარეს, მეფე-მეჯვრე-თურთ; შემდეგ ივახშმებენ და ეგრედ მიეცე-მიან ტკბილ ძილსა.

მარი-მაყრიდებული ჯვაბნი ქალიანთსას იწვევენ ჯვარისა, [illegible] კი მეფიანთსას.

დილაზედ წინადის [illegible] და წასვლის თადარიგს მოეცემიან წვეულნი ქალიანთსას. თუ იქავაა ეკლესია და სხვა შორს სოფელში კი ცხენებით, გაუძღვება წინ მღვდე-ლი გვირგვინებ გარდაკიდებული ვაშლებ და-ცმული ჯვრით. რომელთაც უკან სამეფო მე-ჯვრე-ძმებითურთ*) და და მაყრებ წვეულებ-თურთ მიითხარიკებენ:

მაყრული სიმღერა

ცისა ცხენი მიგოგებდა და ხოლმანდეულებდა,
პერი, ვაჟო, ვაჭარჩიგან, ვაჭარჩიტი რას ქარ-
თულობდა:
ზედ რომ იჯდა ვაჟკაცი და ხოლმანდეულებდა,
პერი ვაჟო... (გაიმეორებენ ორჯელ)...

შემდეგ იმღერებენ;

მუშაკმა სთქვა:

*) მეჯვარე და ძმაც, ავირგვინის შემცველნი მეჯვ-ეკლესიისა.

პოი, ღმერთო! რაკი შენ გამაჩინე,
ხელ-ფეხში ძალი მომეცი, სწორს უკეთ დამა-
რჩინე.
ახარე ობოლს, ქვრივს-ოხერს, ბრმას თვალი
აუხილე:
მინდორში მწყემსთ, გლეხთ, მხედართ-მეზავრთ.
ძირს ჩერო დაუპირე!...

მიახლოვებისას, მახარობელი (მებალიშე**) მიირბენს: ზამთარში მაყურებელნი თოვლი-გუნდას დაუშენენ მახარობელსა თავსა და პი-რსა, რომელიც ძლივას მიაწევს გაკიწლული და რა შეირბენს:

-მეცვარ მახარობელი, სახლის გამხარებელი, მიჭამია ბალი: ამიხვიეთ მხარი: გადმომივლია მთანი
მოყვარეთა ლვთის თვალი,
მტერთა დაუდგეს თვალი!

დამხდურნი ქასსით, ან ჯამით, ღვინოს მი-ართმევენ მახარობელსა, [illegible] შესვამს.

მ. გვარამაძე.

(შემდეგი იქნება)

**) მებალიშე, ვინც ხელჯოხიანი გვერდით იდგება.

რედაქტორ-გამომცემელი
მ. პ. დ. მელანიაშვილი-პაჭაძე

ამ წიგნების შედგენებს 20" დაეთმობათ.

ყოველდღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო
გაზეთი

შრომა

[illegible]

ფასი გაზეთისა:

რუსეთში და რუს გარე ქალაქში გაგზ. წლით	7 მ. ნ.	საზღვარ-გარედ გაგზავნით	
ერთის თვით	50 კაპ. ხარ.	ერთის წლით	11 მ. ნ.
ცალობით	80 ...	ერთის თვით	1 მ. ნ.

მარტო თებერვლიდან წლის დამლევამდე გაზეთი ღირს 4 მან.

კანტორის ადრესი: ვანქის დიდი ქუჩა, სახლი მარტიროსოვისა.

სტამბა „იდეალი“ (პ. ღ. კიკნაძისა)
[illegible] ქუჩ. [illegible] სახლი № 7.